
ПРОГЛААС

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“

кн. 1, 2010 (год. XIX), ISSN 0861 7902

МЕЖДУ „ПАРАДОКСИТЕ НА ВЪЗПРИЕМАНЕТО“ И „ПЕРСПЕКТИВИТЕ НА ИЗУЧАВАНЕТО“

**„Н.В. Гоголь как герменевтическая проблема:
к 200-летию писателя“ (под общей редакцией
проф. д-р О. В. Зырянова). Екатеринбург,
Изд. Уральского государственного университета, 2009, 346 с.**

200-годишнината от рождението на Н. В. Гогол (1809–1852) се превърна в катализатор на научния живот през 2009 г. в цяла Европа. Юбилеят на един от „най-загадъчните“ руски писатели (по определението на Николай Бердяев) стана повод за цяла поредица научни конференции (Москва, Будапеща, Бърно, Рим, Краков, Шумен) и за актуализиране на посоките на научните търсения, свързани с неговото творчество.

Колективната монография „Н. В. Гоголь как герменевтическая проблема“ представлява именно такъв опит да бъдат поставени не само нови, но и вече известни проблеми в нов методологичен и интерпретативен ракурс. Самият „жанр“ на колективната монография (между другото твърде непопулярен у нас), дава възможност за максимално използване на потенциала на различния подход към текста, на литературно-критическото многообразие, фокусирано около един научен проблем.

Изследователската група, създава монографията, включва специалисти от Уралския държавен университет и неговия специализиран учебно-научен център, Нижнетагилската социално-педагогическа академия, Самарския държавен педагогически университет, Кемеровския държавен университет и Кемеровския държавен университет за култура

и изкуство. Плод на колективните усилия са изданията: „Заветы Пушкина” (Екатеринбург, 1999), „Феномен „Шинели” Н. В. Гоголя в свете философского мирозерцания писателя” (Екатеринбург, 2002), „Классическая словесность и религиозный дискурс (проблемы аксиологии и поэтики)” (Екатеринбург, 2007).

В увода към колективната монография „Н. В. Гоголь как герменевтическая проблема” **О. В. Зирянов** пише: „...първостепенната задача пред съвременната рецепция на Гогол се състои в това да изясни иманентната философия на Гоголево творчество, органично присъщия за неговите произведения художествен строеж.” (с. 12) Основната цел, която си поставя авторският колектив, е да преодолее традиционното за досегашните критически изследвания разделение между морално-философските възгледи на писателя и неговото художествено „зрение”. Структурата на монографията подкрепя заявената посока – тя е организирана в три големи блока: „Философия творчества”, „Поэтика художественной реальности”, „Опыты литературно-критической рецепции”. Едно приложение – постмодернистичният текст „Хлестаковщина. Фантазмагория на темы Гоголя” на известния изследовател на творчеството на писателя професор **Владислав Кривонос** – представлява ярко доказателство за безграничността на критическата интерпретация, способна да превърне своя аналитичен ресурс в самостоятелен художествен текст.

Първата глава включва няколко текста, посветени на различни страни от антропологичната система на руския класик – „Роль антропологического эксперимента в художественном мире писателя”, „Чичиков как сингулярная личность”, „Феноменология детства в творчестве Гоголя”, „Тревога православного сердца: историософские искания Гоголя”, „Зачем Гоголь ездил в Оптину пустынь”. Те разглеждат статуса на човешкия образ триадата автор-читател-персонаж в творчеството на Гогол. „Антропологичният експеримент” се интерпретира в разгръщането на два ценностно-смысловни плана: „от една страна, бездуховността в света на героите (според известната пушкинска формула – „пошлостьта на пошлия човек”), а от друга, върнатата на романтичния дух, максималистично възвишена идеалистична позиция на автора.” (с. 18)

Вторият блок е посветен на наративната поетика на писателя с оглед на проблемите на „фантастичния реализъм”, аперцептивната поетика, „провинциалния мит” и неговия хронотоп. В този блок са изследвани механизмите на „фантастичното” с оглед на няколко основни

момента: неговата йерархия (онтологическия му статус), рецептивния му ефект, националната и конфесионална принадлежност на автора. (с. 125–128). Фантастиката при Гогол е ситуирана като явление и в диахронен план – между прозата на Пушкин и „Петокнижието” на Достоевски. Така и хронологически, и в плана на историческата поетика се затваря парадигмата на „фантастичния реализъм” в руската класика. Върху текста на повестта „Вий” е проследено зараждането на „своеобразния канон” на изображение на „свръхестественото”, наречен от изследователката **Е. Созина** „аперцептивна поетика”. (с. 178–179) Топо- сът на провинциалния град е интерпретиран при Гогол като своеобразен символично-митологичен център, който съществува не само като опозиция на „столицата”, но и като еквивалент на обитаемия „наш свят”, противопоставен на обкръжаващото го хаотично пространство. (с. 190)

Третата част на монографията разкрива нови страни от самия механизъм на усвояване на „Гоголевия текст” в руската култура – от творчеството на К. Н. Леонтиев, Д. С. Мережковски, В. Розанов, М. Ю. Лермонтов, В. Набоков до най-съвременните руски автори от края на ХХ – началото на ХХІ век.

Монографията „Н.В. Гоголь как герменевтическая проблема” може да бъде определена като научно събитие. Основания за това дават не само нейните издържани критически текстове, но и атмосферата на пълнокръвно филологическо осмисляне на Гоголевото творчество, която може да бъде създадена само от истински задълбочените му изследователи. Или, ако си послужим с думите на Рита Клеймън (цитирани в текста на монографията): „Ние вече не виждаме себе си извън неговото творчество, ние говорим с цитати от неговите романи, ние възприемаме живота през „магическия кристал” на сътворения от него свят”. (с. 314) Поредният поглед през този „магически кристал” е прозрял нови хоризонти на смисъла. До следващото изкушение на прочита...

Наталья Няголова